

Değer Analizi Yaklaşımı Yoluyla Dürüstlük Değerine Yönelik Öğrenci Cevaplarının İncelenmesi *

Examination of Student Responses to Honesty Value through Value Analysis Approach

Abdulkadir UZUNÖZ** Vedat AKTEPE*** Erhan KÖYBAŞI****

Received: 9 November 2017

Accepted: 2 April 2018

ABSTRACT: In this research, it is aimed to examine student answers towards honesty value through value analysis approach. The research is a qualitative study and case study method is used. The research has been carried out with a holistic single case design. The study group of the research consists of twelve students who are studying in the seventh grade in a secondary school affiliated to the Acıgöl District of Nevşehir. Five of those involved students are girls, and seven of them are boys. As data collection tool, work sheets based on value analysis approach prepared by the researchers were used. The work sheet consists of a case study and eight questions. According to the data obtained from the study, it can be said that the sixth step, which is the assessment of possible outcomes of solutions in value analysis is the most difficult one for the students. However, the students gave the highest rate of full answers in the third step which requires gathering information and evidence about the problem. On the other hand, it is remarkable that the most difficult step is the first step which requires determining the value problem, and the last step which they have to express behaviors appropriate to the selected proposal.

Keywords: social studies, value education, value analysis, honesty.

ÖZ: Bu araştırmada değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine yönelik öğrenci cevaplarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nitel bir çalışmadır ve özel durum yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bütüncül tek durum deseni ile yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu Nevşehir ili Acıgöl İlçesi'ne bağlı bir ortaokulda yedinci sınıfta öğrenim görmekte olan on iki öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin beşi kız, yedisi erkektir. Veri toplama aracı olarak, değer analizi yaklaşımı esas alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan çalışma yapıları kullanılmıştır. Çalışma yapıları bir örnek olay ve sekiz sorudan oluşmaktadır. Araştırmadan elde edilen veriler ışığında denilebilir ki; değer analizinde çözüm yollarının olası sonuçlarının değerlendirilmesi olan altıncı basamak, öğrencilerin en çok zorlandıkları basamaktır. Buna karşın sorun hakkında bilgi ve kanıtların toplanması olan üçüncü basamak öğrencilerin en yüksek oranda yeterli yanıt verdikleri basamaktır. Diğer taraftan öğrencilerin en çok zorlandıkları basamak değer sorununun belirlenmesi basamağı olan birinci basamak ve seçilen öneriye uygun davranışların ifade edilmesi olan en son basamak olarak dikkat çekmektedir.

Anahtar kelimeler: sosyal bilgiler, değer eğitimi, değer analizi, dürüstlük.

* This paper was presented as an oral presentation at 26th International Congress on Educational Sciences organized by Karadeniz Technical University between 20-23 April 2017 in Turkey

** Corresponding Author: Assoc. Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, Turkey, a.uzunoz@nevsehir.edu.tr

*** Asst. Prof. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, Turkey, vedataktepe@nevsehir.edu.tr

**** Postgraduate Student, Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Nevşehir, Turkey, egitimcierhan@gmail.com

Citation Information

Uzunöz, A., Aktepe, V., & Köybaşı E. (2018). Değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine dönük öğrenci cevaplarının incelenmesi. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi [Journal of Theoretical Educational Science]*, 11(3), 606-626.

Giriş

Değer; bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet, yüksek ve yararlı niteliktir (Çelik, 2014; TDK, 2014; Ulusoy, 2007). Kişinin isteyen, gereksinim duyan bir varlık olarak nesne ile bağlantısında beliren şeydir (Ulusoy & Dilmaç, 2016). Değerlerin daha iyi anlaşılması için özelliklerinin ifade edilmesi bir gerekir. Yazıcı (2006)'ya göre değerlerin özellikleri şunlardır:

1. Değerler inançlardır. Tamamıyla nesnel duygulardan arındırılmış düşünceler değildir. Çünkü duygularda işin içindedir.
2. Değerler bireylerin amaçları ve bu amaçlara ulaşma tarzlarıyla ilişkilidir.
3. Değerler, eylemlerin üzerinde olan kalıplardır. Çünkü değerler insanların ilişki biçimlerine yön verirler.
4. Değerler insanların davranışlarını belirlemede, başka insanları seçmesinde ve olayların seçilmesinde işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları öneme göre sıralanırlar. Bu sıralama kültüre, topluma göre değişkenlik gösterebilir.
6. Değerler zaman içerisinde değişime uğrarlar.

Günümüz dünyasında birçok teknolojik gelişmeler beraberinde hızlı bir değişimi getirmektedir. Teknolojide meydana gelen gelişmeler medeniyette de yeni problemleri beraberinde getirmektedir. Bu problemler insanlara değerler eğitiminin önemini yeniden hatırlatmıştır. Buradan hareketle değer eğitiminin günümüze kadar hangi yollardan geçtiğinin vurgulanması, değer eğitiminin öneminin anlaşılması konusunda bize yol göstermektedir.

Değerler eğitiminin ilk uygulamaları 1920'li yıllarda karakter eğitimiyle başlar. 1930'ların ikinci yarısında karakter eğitimine olan ilgi düşmüştür. 1960'lı yıllarda ise değerlere gösterilen ilgide bir canlanma meydana gelmiştir. 1980'li yıllar değer eğitiminin gerilediği bir dönem olmuştur. Değişime kapalı bir özellik gösteren 80'li yıllarda ise karakter eğitimi tekrar ön plana çıkmıştır (Leming, 1997, Akt; Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). 1990'lı yıllarda ise daha çok ahlaki değerler yerine göre bireysel uyum değerleri önem kazanmıştır. Fakat gençlerin olgunluk öncesi seks düşkünlükleri, madde bağımlılıkları, intiharlar, boşanmalar, gibi sosyal anlamda çöküşü gösteren gelişmeler, değerler konusunu tekrar gündeme getirmiştir (Kirschenbaum, 1992, Akt; Demircioğlu ve Tokdemir, 2008). Türkiye'de de dünyaya uygun olarak, değerler eğitiminin önemi son yıllarda artmaktadır.

Değerler ve değer eğitimi; ahlak eğitimi, irade eğitimi, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi gibi isimlerle öğretim programlarında bulunabileceği gibi okulun düzeni, kuralları, fiziksel ve psikolojik çevresi, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin mesajları ile örtük program (Yüksel, 2005) boyutunda da bulunabilir (Akt.Akbaş, 2008). 1990'lı yıllardan sonra ise dünyadaki gelişmelere bağlı olarak değerler eğitimi adıyla kullanılmıştır. 2004 yılında ilk kez programlara girmiş ve ayrıntılı açıklamalar yapılmıştır. Ek olarak 2002 yılından itibaren ise Değerler Eğitimi Dergisi yayım hayatına başlamış ve hala devam etmektedir.

Değerler eğitimi konusunda ülkemizdeki diğer bir gelişme ise UNESCO tarafından 1995 yılında ortaya konan projedir. Projede; demokrasi, adalet, özgürlük gibi evrensel değerlerin öğrencilere kazandırılması amaçlanmıştır. Bu projede telkin temelli değere eğitiminden çok, etkinlik temelli değer eğitimi kullanılmıştır. Bundan sonrasında ise Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı bir genelgeyle değer eğitiminin okullarda uygulanmasını istemiştir. Yine 2010–2011 Eğitim-Öğretim yılından itibaren ise geliştirilen projeye değer eğitimi faaliyetleri eğitim-öğretim yıllarına göre dağıtılmıştır (Cihan, 2014). Bu sebeple Talim terbiye kurulu kararı ile değerler ve eğitimi konusu öğretim programlarına konulmuştur.

Sosyal bilgiler öğretim programında ise değerlerin öğretilmesine ayrı bir başlık altında yer verilmiştir. Sosyal Bilgiler programında sınıf düzeylerine göre hangi üniteye hangi değer verileceği de belirlenmiştir (MEB, 2005). Değerler öğretilmek isteniyorsa etkinlik temelli bir öğretim yolu seçilmelidir. Tek bir yöntemle değer öğretimi belirli bir süre sonra öğrencilerin gözündeki canlılığını yitirecektir. Bu sebeple değerler öğretilirken öğrencilerinin dikkatlerinin canlı tutulması için çeşitli yöntemlerden yararlanılmalıdır. Sosyal Bilgiler öğretim programında da yer alan ve son dönemde ön plana çıkan değer eğitimi yaklaşımları; ahlaki ikilim tartışması, doğrudan değer öğretimi, değerleri belirginleştirme yaklaşımı ve değer analizi yaklaşımlarıdır.

Değer Analizi: Bu yaklaşım öğrencilerin mantıklı ve rasyonel ahlaki kararlar alma becerisi geliştirmede kullanılır (Çelik, 2014). Öğrencilere ilk olarak sosyal problem içeren yaşanmış bir olay ya da hikâye verilerek olayı tanımlamaları sağlanır. Bu aşamada öğretmen, öğrencilere benzer durumlarla karşılaştıklarında nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin açıklamalar için soru sorar. Diğer basamaklarda öğrencilerin seçeneklere ilişkin deneyimlerini ve duygularını açıklamaları, diğerlerinin değerlerine ilişkin empati kurmaları sağlanır. Ayrıca öğrencilerden verdikleri kararın doğruluğu ve yanlışlığına ilişkin yargılama yapmaları ve kanıt ileri sürmeleri istenir. Son basamakta, düşünülen ve üretilen alternatiflerden en iyiyi seçmesi, yeni durumlara ilişkin karar alması beklenir. Verilen aşamalar, öğrenciler bütün yeterlilikleri kazanana kadar uygulanır. Öğrenciler anlaşmazlık, müzakere, belirsizlik, tartışma ve değişkenlik içeren olaylarla meşgul olarak sosyal deneyim kazanırlar. Ancak uygulama sonunda temel değerlerde uyum ve anlaşma olmalıdır. Bu yaklaşım, ilköğretim, lise ve yükseköğretimde kullanılabilir (Akbaş, 2015).

Değer eğitimi ile ilgili alanyazın incelendiğinde; öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının değer eğitiminde etkileri, yeterlilikleri, bakış açıları ve değer yargıları üzerine birçok araştırmanın olduğu (Akbaş, 2004; Aktepe & Yel, 2009; Çengelci, Hancı & Karaduman, 2013; Dilmaç, Bozgeyikli & Çıkılı, 2008; Kurtdede-Fidan, 2013; Sarı, 2005, Tokdemir, 2007) görülmektedir. Bu araştırmalarla öğretmen adaylarının değer eğitiminde yeterli içerik bilgisine sahip olmadıkları ve öğretmenlerin uygulamada problemlerle karşılaştıkları, değer eğitiminde etkinliklerin genellikle öğretmen merkezli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine öğretmenlerin değer eğitiminde önemli bir role sahip oldukları belirlenmiştir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının değer tercihlerinin ve yargılarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda ise değer alanlarının birbirleriyle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akbaş (2006), Sarıcan (2006), Ulusoy (2007), Keskin (2008), Yiğittir ve Kaymakçı (2012) ders programlarının değer eğitimi açısından incelenmesi ile ilgili yaptıkları çalışmalarla dikkat çekmektedirler. Balcı (2008) Aladağ (2009), Aktepe (2010), Keskin & Öğretici (2013), Tahiroğlu & Aktepe (2015), değerler eğitimi yaklaşımlarının ve etkinliklerinin etkililiği ve değer eğitimindeki eksikler konusunda yaptıkları araştırmalarla dikkat çekmektedirler. Sonuçta değerler eğitiminin öğrenciler üzerinde olumlu sonuçlar ortaya çıkardığı, etkinlik temelli değer eğitiminin değer kazandırmada etkili olduğu, ancak programdan, öğretmenden, öğrenciden, veliden kaynaklı eksiklerin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Yazıcı (2006), Akbaş (2008), Demircioğlu & Tokdemir (2008), Cihan (2014) ise değer eğitimi ile ilgili genel bir bakış açısıyla yaptıkları araştırmalarda okullarımızda hangi değerlerin verileceği konusunda geniş bir toplumsal ittifakın bulunmadığına dikkat çekmektedirler. Değerler için uygun yaklaşımların tespit edilip uygulanması gerektiği sonucuna ulaşmışlardır.

Uygun & Dönmez (2009), Altıkulaç & Uslu (2014) ise yaptıkları çalışmada ahlaki ikilem yoluyla değerlerin kazandırılması ile ilgili çalışmaları dikkat çekmektedir. Araştırmaları sonucunda ahlaki ikilemin değer kazandırılmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Değer analizi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde; Gültekin (2007), Tahiroğlu, Karasu & Aktepe (2008), Kurtulmuş (2009) yaptıkları çalışmalarda değer analizi yaklaşımının değer kazandırmada etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Gültekin (2007)'de yaptığı araştırmada hoşgörü değerinin öğretilmesinde değer analizi ve ahlaki ikilem yaklaşımlarının etkililiklerini incelemiştir. Bu amaçla üç farklı dokuzuncu sınıf öğrencilerine deneysel desen uygulanmıştır. Hoşgörü kategorilerine ilişkin değerlendirmelerde değer analizi yaklaşımının daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Tahiroğlu, Karasu & Aktepe (2008) yaptıkları araştırmada Sosyal Bilgiler dersinde değer analizinin ve değer açıklamanın vatan-millet sevgisi kazandırılmasında etkisi isimli araştırmalarında; deneysel desen yöntemi kullanmışlardır. Sonuç olarak değer analizi ve değer açıklama yaklaşımlarının, öğrencilere vatan-millet sevgisinin kazandırılmasında olumlu yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Yine Kurtulmuş (2009)'da yaptığı araştırmada istiklal marşı ve bayrağa saygı, dayanışma, akademik dürüstlük ve adil olma değerinin kazandırılmasında değer analizi yaklaşımının etkililiğini incelemiştir. Ön test son test kontrol gruplu deneysel desen yöntemi uygulamıştır. Kontrol grubu öğrencilerine geleneksel değer öğretimi yaklaşımı uygulanırken, deney grubu öğrencilerine değer analizi yaklaşımı uygulanmıştır. Araştırmasının sonunda, değer analizi yaklaşımının geleneksel değer eğitimi yaklaşımlarından daha etkili olduğu sonucuna varmıştır. Literatür incelendiğinde değer analizi yaklaşımı yoluyla dürüstlük değerine dönük öğrenci cevaplarının analiz edildiği başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma bu yönüyle boşluğu doldurması açısından önem arz etmektedir.

Bu araştırmada ise dürüstlük değerinin örnek bir olay üzerinde problem çözme basamakları kullanılarak, olaydaki sorunların öğrenciler tarafından analiz edilmesi ve analizlerin sonucunda, öğrencilerin dürüstlük değerine yönelik verdikleri cevapların

incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada "Çalışma grubundaki öğrencilerin örnek olaydan yola çıkarak sekiz basamaktan oluşan dürüstlük değeri çalışma yaprağına verdikleri cevaplar nelerdir ve hangi düzeydedir?" Sorusuna cevap aranmaktadır. Bu bağlamda öğrencilerin değer analizi yaklaşımı yoluyla örnek olay üzerinden dürüstlük değeri çalışma yaprağına verilen cevapların incelenmesi; hem değer analizi yaklaşımının etkililiğinin ortaya konması, hem de problem çözme basamaklarının kullanılarak cevapların bilimsel süreç içerisinde ortaya konması bakımından önemlidir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırmada özel durum deseni kullanılmış, çalışma bütüncül tek durum deseni ile yürütülmüştür. Tek durum desenlerinde tek bir analiz birimi (bir birey, bir program, bir okul) vardır. Bütüncül tek durum deseni, bir kuramın teyit edilmesinde, kendine özgü durumların çalışılmasında veya daha önce kimsenin çalışmadığı veya ulaşamadığı durumlarda kullanılabilir (Yıldırım & Şimşek, 1999).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu belirlenirken nitel araştırmanın amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabılır örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Nevşehir ili Acıgöl İlçesi'ne bağlı bir ortaokulda yedinci sınıf öğrenimi görmekte olan on iki öğrenci bu çalışmaya katılmıştır. Çalışma grubuna katılan öğrencilerin beşi kız, yedisi erkektir.

Veri Toplama Aracı

Çalışmada değer eğitiminde değer analizi yaklaşımı esas alınarak uygulayıcı tarafından hazırlanan dürüstlük değerini konu alan bir örnek olay formu ve analiz basamaklarına göre hazırlanmış bir form kullanılmıştır. Bu çalışmada öğrencilere örnek bir olay verilmiştir. Bu formdaki olaya işlem basamakları bölümünde yer verilmiştir. Verilen örnek olaydan yola çıkılarak sekiz basamak halinde olaydaki değer sorununun belirlenmesi, değer sorununun açıklığa kavuşturulması, sorun hakkında bilgi ve kanıtların toplanması, bilgi ve kanıtların uygunluğunun ve doğruluğunun değerlendirilmesi, olası çözüm yollarının ifade edilmesi, çözüm yollarının olası doğrularının değerlendirilmesi, seçenekler arasından birisinin seçilmesi ve sonunda seçilen öneriye uygun davranışların ifade edilmesi öğrencilerden istenmiştir.

Verilerin Toplanması

Verilerin toplanması aşamasında öncelikle hazırlanan çalışma yaprakları aynı ilçedeki başka bir ortaokul öğrencileri ile pilot çalışmaya tabi tutulmuştur. Pilot çalışma esnasında öğrencilerin algılamakta zorluk çektikleri bölümler araştırmacılar tarafından sadeleştirilmiş böylece örnek olay formundaki hikâye ve analiz basamaklarında yer alan yönergeler mümkün olduğunca öğrencilerin anlayabileceği bir seviyeye indirgenmiştir. Yine pilot çalışma esnasında çalışma yapraklarının fiziksel eksikleri tespit edilmiş, pilot çalışmadan sonra fiziksel iyileştirmeler yapılmıştır. Verilerin toplanması esnasında ise

araştırmacılar öğrencilerle hem çalışmadan önce hem çalışma esnasında hem de çalışmadan sonra görüş alışverişinde bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Elde edilen verilere içerik analizi yapılmıştır. Cümleler alt alta yazılarak benzerlik taşıyan ifadeler bir araya getirilmiştir. Aynı alanda çalışan başka araştırmacıların hakemliğine başvurulmuştur. Görüşleri doğrultusunda düzenlemeler yapılmıştır. Böylece araştırmanın güvenilirliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın bulgularının iç güvenilirliğini ve geçerliliğini arttırmak amacıyla öğrencilerin görüşlerine doğrudan alıntılar yapılarak yer verilmiştir.

İşlem Basamakları

Araştırmanın ilk aşamasında değer analizi yaklaşımına uygun bir örnek olay yazılmış ve bu örnek olaya uygun etkinlikler hazırlanmıştır. Örnek olay şu şekildedir:

Ali lise son sınıf öğrencisidir. O gün matematik dersinden sınavı vardır. Kaldığı yurt üniversiteden uzaktır. Arkadaşı Metin ile yurttan çıkıp okula gitmek için minibüse biner. Minibüs ücreti bir TL'dir. Bindığı sırada elini cebine atar, bankadan parayı çekmeyi unutmuştur. Cebinde ise 50 kuruşunun kaldığını fark eder. Arkadaşı Metin'den borç ister. Fakat arkadaş Metin de Ali'ye borç vermek istemez. Ali'ye parasının olmadığını söyler. Metin de borç vermeyince Ali, cebinde kalan son 50 kuruşunu bir TL'ymiş gibi şoföre uzatarak şoförü aldatma yolunu seçer. Fakat şoför bunu fark eder. Şoför minibüsü durdurarak Ali'nin minibüsten inmesini söyler.

Hazırlanan örnek olay ve etkinlikler hakem görüşüne sunulmuş, hakem görüşüne göre düzeltmelere gidilmiştir. Araştırma öncesinde son şeklini alan örnek olay ve etkinlikler başka bir okulda pilot çalışmaya tabi tutulmuş eksik olan noktalar tamamlanmıştır. Araştırmanın uygulanacağı çalışma grubuna öncelikle araştırma hakkında ön bilgi verilmiştir. Araştırmanın uygulandığı süreçte öğrencilere rehberlik edilmiştir. Öncelikle öğrencilerin değer eğitimi alırken daha önce hiç değer analizi yapmadıkları tespit edilmiştir. Bu nedenle öğrencilerin araştırmaya konu olacak çalışma yapıları ve örnek olay üzerinde çalışmalarından evvel örnek başka bir olay üzerinde ön çalışma yapmalarına müsaade edilmiştir. Öğrencilerin ön çalışmaya vermiş oldukları cevaplar sınıfta tartışılmış ve öğrencilerin değer analizi yaklaşımında bir tecrübe kazanmaları sağlanmıştır. Araştırmaya konu olan asıl uygulama ise bir hafta sonraki derste uygulanmıştır. Öğrencilerin anlamadıkları analiz basamakları üzerinde açıklamalar yapılmıştır. Onlardan sekiz basamakta neler istendiği tek tek açıklanmıştır. Öğrencilerin cevaplarının yer aldığı sekiz basamaktan oluşan cevap formları, oluşturulan cevap anahtarına göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Bulgular

Bu bölümde öğrencilere dürüstlük değerinin kazandırılması amacı ile hazırlanan forma öğrencilerin vermiş olduğu cevaplar yer almaktadır. Öğrenciler örnek hikâyeyi sekiz basamakta analiz etmiştir.

Değer Sorununu Belirleme

Anlatılan olaya göre öğrencilerden ortaya çıkan değer sorunun ne olduğunu ifade etmeleri istenmiştir. Öğrenciler bu basamakta;

1. Borç vermeme
2. Kandırmaya çalışma
3. Güvensizlik
4. Yalan söyleme şeklinde cevaplar vermişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1

Öğrencilerin Değer Sorununu Belirleme Basamağına Verdikleri Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Borç Vermeme	Ö 1, Ö 3, Ö 9
Kandırmaya Çalışma	Ö 2, Ö 8
Güvensizlik	Ö 4, Ö 7, Ö 11, Ö 12
Yalan Söyleme	Ö 6, Ö 10, Ö 5

Öğrenciler, değer sorununu belirleme basamağında değer sorununun en çok güvensizlikten kaynaklandığını ifade etmişlerdir. Yine öğrenciler, Metin isimli karakterin arkadaşı Ali'ye borç vermemesini bir değer sorunu olarak görmüşlerdir. Bazı öğrencilerin cevapları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 8: *Ali'nin parasının olmadığı için şoförü kandırması. (Tam yanıt)*

Öğrenci 5: *Yalan söyleyince dolmuştan atıldı. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 12: *Metin'in Ali'ye para vermemesi. (Yanlış yanıt)*

Karşılaşılan Değer Sorununu Açıklığa Kavuşturma

Öğrencilerden anlatılan olayda karşılaşılan değer sorunun ne olduğuna ilişkin cevaplar vermeleri istenmiştir. Öğrenciler bu basamakta;

1. Dürüst olmama
2. Kandırmaya çalışma
3. Yalan söyleme olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 2).

Tablo 2

Öğrencilerin Karşılaşılan Değer Sorununu Açıklığa Kavuşturma Basamağına Verdiği Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Dürüst Olmama	Ö 4, Ö 7, Ö 12
Yalan Söyleme	Ö 11, Ö 5
Kandırmaya Çalışma	Ö 10, Ö 6, Ö 8, Ö 9, Ö 1, Ö 2, Ö 3

Öğrenciler karşılaşılan değer sorununu açıklığa kavuşturma basamağında değer sorunun kandırmaya çalışma olduğunu ifade etmişlerdir. Burada örnek olaydaki karakterin şoförü aldatmaya çalışması öğrencilerin dikkatini en çok çeken olay olmuştur. Bazı öğrencilerin cevapları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 3: *Ali parayı dürüstçe şoföre verebilirdi. (Yanlış yanıt)*

Öğrenci 7: *Dürüst olmama. (Tam yanıt)*

Öğrenci 1: *Ali parayı alıp kandırması. (Sınırlı yanıt)*

Sorun Hakkında Bilgi ve Kanıtlar Toplama

Anlatılan olayda sorunun ortaya çıkmasındaki nedenlerin ifade edilmesi istenmiştir. Öğrenciler bu basamakta;

1. Ali yalan söylemiş
2. Ali borçlarını ödememiş
3. Metin Ali'ye para vermemiş
4. Şoför Ali'nin inmesini istemiş
5. Ali borcunu ödememiş
6. Metin yalan söylemiş
7. Şoför kabullenmemiş şeklinde yedi farklı grupta cevap vermişlerdir (Tablo 3).

Tablo 3

Öğrencilerin Sorun Hakkında Bilgi ve Kanıtlar Toplama Basamağına Verdiğı Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Ali borcunu ödememiş,	Ö 2, Ö 12
Ali yalan söylemiş	Ö 1, Ö 4
Metin Ali'ye para vermemiş.	Ö 2, Ö 3, Ö 4, Ö 7, Ö 8, Ö 10
Şoför Ali'nin inmesini istemiş	Ö 2, Ö 3 Ö 5, Ö 7, Ö 8, Ö 10 Ö 11, Ö 12
Ali şoförü kandırmış	Ö 3 Ö 5, Ö 6, Ö 9, Ö 10
Ali parayı çekmeyi unutmuş	Ö 7, Ö 8, Ö 9,
Metin yalan söylemiş	Ö 5, Ö 9, Ö 11, Ö 12

Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama basamağında öğrenciler, sorunun ortaya çıkma nedeni olarak şoförün Ali'nin dolmuştan inmesini istemesinden kaynaklandığını düşünmüşler. Aslında gerçek neden şoförün Ali'yi aldatmaya çalışmasından kaynaklı olsa da öğrencilerin büyük bir bölümü gerçek nedeni gözden kaçırmışlar. Bazı öğrencilerin cevabı aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 7: *Ali'nin şoföre düzgün davranmaması. (Yanlış yanıt)*

Öğrenci 12: *Ali borcuna sadık değildir. Metin yalan söylemiş. Şoför kendine yapılan aldatmayı kabullenmemiştir. (Tam yanıt)*

Öğrenci 1: *Ali şoförü kandırmıştır. (Sınırlı yanıt)*

Bilgi ve Kanıtların Uygunluğunu ve Doğruluğunu Değerlendirme

Bu kısımda öğrencilerden ortaya koydukları sorunun kimden kaynaklandığını belirlemeleri istenmiştir. Öğrenciler bu aşamada şu cevapları vermişlerdir:

1. Metin hatalı borç vermeli
2. Metin hatalı yalan söylüyor
3. Ali hatalı yalan söylüyor
4. Şoför hatalı Ali'nin inmesini istememeliydi
5. Ali hatalı dolmuş parasını vermeli
6. Ali hatalı parayı çekmeyi unutmuş
7. Ali şoförü kandırdı
8. Ali hatalı borçlarını ödemeli
9. Şoför hatalı değil yalan tahammülü yok (Tablo 4).

Tablo 4

Bilgi ve Kanıtların Uygunluğunun ve Doğruluğunun Değerlendirilmesi Basamağına Verdiği Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Metin hatalı borç vermeli.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11
Metin hatalı yalan söylüyor.	Ö 9, Ö 12
Ali hatalı yalan söylüyor.	Ö 2, Ö 3, Ö 10,
Şoför hatalı Ali'nin inmesini istememeliydi.	Ö 2, Ö 3, Ö 8, Ö 9, Ö10,
Ali hatalı dolmuş parasını vermeli.	Ö 6
Ali hatalı parayı çekmeyi unutmuş.	Ö 7, Ö 9
Ali hatalı şoförü kandırdı.	Ö 8,
Ali hatalı borçlarını ödemeli.	Ö 11, Ö 12
Şoför hatalı değil yalana tahammülü yok.	Ö 12

Bilgi ve kanıtların doğruluğunun değerlendirilmesi basamağında öğrencilerin büyük bir bölümü Metin ve Ali isimli iki karakterden Metin'in hatalı olduğunu düşünmüşlerdir. Çünkü Metin arkadaşı Ali'ye cebinde parasının olmadığı yalanını söylemiştir. Bazı öğrencilerin cevabı aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 1: *Metin hatalıdır. Parayı vermemesi. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 7: *Ali suçlu. (Yanlış yanıt)*

Öğrenci 12: *Ali sorumludur. Çünkü hiçbir zaman borcuna sadık değilmiş ve şoförü aldatmış. Metin sorumludur. Çünkü yalan söylemiştir. Şoför sorumlu değildir. Çünkü aldatılmaya tahammülü yoktur. (Tam yanıt).*

Olası Özum Yollarını Belirleme

Bu aşamada öğrencilerden soruna çözüm yolları aramaları istenmiştir. Alınan cevaplar gruplandırıldığında şu sonuçlar çıkmıştır:

1. Metin para vermeli
2. Ali kalan parayı sonra vermeli
3. Ali dürüst olmalı
4. Şoför hoşgörülü olmalı
5. Ali parayı çekip vermeli (Tablo 5).

Tablo 5

Öğrencilerin Olası Çözüm Yollarını Belirleme Basamağına Verdiğı Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Metin para vermeli	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12
Ali kalan parayı sonra vermeli.	Ö3,
Ali dürüst olmalı.	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7 Ö8, Ö11
Şoför hoşgörülü olmalı.	Ö2, Ö5, Ö8, Ö10, Ö12
Ali parayı çekip vermeli.	Ö6, Ö9, Ö12

Öğrencilerden bu basamakta meydana gelen soruna çözüm yolları üretmeleri istenmiştir. Öğrenciler bu basamakta büyük oranda Metin isimli karakterin arkadaşı Ali'ye borç vermesi gerektiğini, sorunun bu şekilde çözülebileceğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrencilerin cevapları:

Öğrenci 8: *Ali şoföre parası olmadığını söyler. Metin Ali'ye para verebilir. Şoför bu sefer parasız yolcu alır. (Tam yanıt)*

Öğrenci 12: *Ali inip bir yerden para çekmelidir. Metin parayı vermelidir. Şoför onları hoşgörü ile karşılamalıdır. (Tam yanıt)*

Öğrenci 1: *Metin Ali'ye kusura bakma ben sana yalan söyledim ben senin parayı veririm der. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 4: *Ali parayı çekip vereyim. (Yanlış yanıt)*

Çözüm Yollarının Olası Doğurgularını Belirleme

Bu basamakta öğrencilerden çözüm yollarının uygulanması halinde ortaya çıkacak sonuçları tespit etmeleri istenmiştir. Öğrenciler bu basamakta şu cevapları vermişlerdir:

1. Şoför para çekilmesine izin verirse diğerleri iner
2. Metin parayı verirse Ali okula gider
3. Ali parayı çekerse geç kalır
4. Şoför hoşgörülü olursa Ali parayı çeker verir
5. Ali durumu anlatırsa insanların güveni sarsılır
6. Şoför Ali'yi indirmese parasız yolculuk yapmış olacak
7. Metin parayı verirse Ali kızar (Tablo 6).

Tablo 6

Öğrencilerin Çözüm Yollarının Olası Doğurgularını Belirleme Basamağına Vermiş Olduğu Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Şoför para çekilmesine izin verirse diğerleri iner.	Ö6, Ö12, Ö5, Ö3, Ö4, Ö11
Metin parayı verirse Ali okula gider.	Ö10, Ö7, Ö2, Ö12
Ali parayı çekerse geç kalır.	Ö9
Şoför hoşgörülü olursa Ali parayı çeker.	Ö12
Ali durumu anlatırsa güveni sarsılır.	Ö8
Şoför Ali'yi indirmese parasız yolculuk yapmış olacak .	Ö8
Metin para verirse Ali kızar	Ö1, Ö5, Ö3, Ö4, Ö11

Bu basamakta öğrenciler soruna getirdikleri çözüm yollarının sonuçlarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bölümü şoförün Ali'nin para çekmesine izin verirse diğer yolcuların bu durumdan rahatsız olabileceği kanısına varmışlardır. Öğrencilerin verdikleri cevapların bazıları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 6: *Diğer yolcular iner. (Yanlış yanıt)*

Öğrenci 10: *Metin parayı verirse o da şoföre verirdi ve işi bitirirlerdi. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 12: *Ali parayı çekerse otobüstekiler bu durumdan rahatsız olabilirler. Ama onlardan özür dileyerek inmelidir. Metin parayı vermeye razı gelirse sorun biraz da olsa çözülür. Şoför hoşgörü ile karşılara belki incekleri yerde Ali parayı çekere şoföre verir. (Tam yanıt)*

Öğrenci 9: *Ali şoföre para olmadığını söylerse güveni sarsılacak. Metin para verirse parası azalacak. Şoför Ali'yi atmazsa parasız yolculuk yapacak. (Tam yanıt)*

Öğrenci 3: *Metin Ali'ye para verirse Ali de neden vermedin der. Şoför Ali'ye para çekmesi için izin verirse yolcular iner. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 1: *Metin'in parayı vermesi sonucu Ali'nin kızması. (Sınırlı yanıt)*

Seçenekler Arasından Birini Seçme

Öğrenciler bu basamakta;

1. Metin parayı vermeli
2. Ali parayı çekmeli
3. Metin parayı vermeli
4. Ali borcunu ödemeli şeklinde cevap vermişlerdir (Tablo 7).

Tablo 7

Öğrencilerin Seçenekler Arasından Birini Seçme Basamağına Vermiş Olduğu Cevaplar

Cevaplar	Öğrenciler
Metin Ali'ye parayı vermeli	Ö 1, Ö 8, Ö 6, Ö12, Ö 9
Ali suçunu itiraf etmeli.	Ö 3, Ö 4, Ö 5
Ali parayı çekip vermeli	Ö 7, Ö 2
Ali borcunu ödemeli	Ö 12, Ö 9

Bu basamakta öğrenciler, soruna ürettikleri çözüm yollarından bir tanesini seçmişlerdir. Ve büyük oranda Metin'in arkadaşı Ali'ye para verirse bu problemin çözülebileceğini düşünmüşlerdir. Bazı öğrencilerin cevapları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 3: *Metin parayı verip Ali ile yoluna devam eder. (Tam yanıt)*

Öğrenci 7: *Ali parayı çekmeyi unutmasaydı böyle sorunlar yaşanmazdı. (Yanlış yanıt)*

Öğrenci 5: *Suçlu Metin'dir. Ali doğru. Parayı verseydi sınava giderlerdi. (Sınırlı yanıt)*

Seçilen Öneri Doğrultusunda Davranımda Bulunma

Bu aşamada örnek olayda adı geçen karakterlerin, bir önceki basamakta seçilen öneri doğrultusunda nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğini öğrencilerden ifade etmeleri istenmiştir. Öğrenciler;

1. Ben Ali'nin yerinde olsam dürüst olurum
2. Metin'in yerinde olsam yalan söylemezdim
3. Metin'in ve Ali'nin yerinde olsam dürüst olmayı tercih ederdim
4. Ben şoförün yerinde olsam Ali'yi dolmuştan indirirdim
5. Şoför'ün yerinde olsam Ali'yi dolmuştan indirmezdim
6. Ali parayı çeker verir şeklinde cevaplar vermişlerdir (Tablo 8).

Tablo 8

Seçilen Öneri Doğrultusunda Davranımda Bulunma

Cevaplar	Öğrenciler
Ben Ali'nin yerinde olsam dürüst olurum.	Ö 8, Ö 6
Metin'in yerinde olsam yalan söylemezdim.	Ö 3, Ö 4, Ö 5
Ali ve Metin'in yerinde olsam dürüst olurum.	Ö 7,
Ben şoförün yerinde olsam Ali'yi dolmuştan indirirdim.	Ö 12, Ö 9
Şoför'ün yerinde olsam Ali'yi dolmuştan indirmezdim.	Ö 10, Ö 2, Ö 1,
Ali'nin yerinde olsam parayı çeker veririm.	Ö11

Bu basamakta öğrenciler olaydaki karakterlerin nasıl bir davranış sergilemesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin büyük bir bölümü olayda yer alan Metin ve Ali isimli iki karakterin bundan sonra insanlara dürüst davranmaları ve yalan söylememeleri gerektiğini ifade etmişlerdir. Bazı öğrencilerin cevapları aşağıdaki gibidir:

Öğrenci 2: *Şoförün yerinde olsam Ali'ye dürüst davranmasını söyledim. (Tam yanıt)*

Öğrenci 8: *Ali'nin yerinde olsam şoförden özür diler tekrar Metin'den para isterim. (Sınırlı yanıt)*

Öğrenci 12: *Şoförün yerinde olsam Ali'yi dolmuştan indiririm. Bu durumda okula gidemez cezasını çeker. (Tam yanıt)*

Öğrenci 1: *Şoförün yerinde olsam Ali'yi indirmezdim sonra parayı ver derdim. (Yanlış yanıt)*

Tablo 9

Öğrencilerin Değer Analizi Basamaklarına Cevap Verebilme Düzeyi

Basamaklar	Yeterli Yanıt		Sınırlı Yanıt		Yetersiz Yanıt	
	%	f	%	f	%	f
1. Değer sorununu belirleme	58.33	7	8.33	1	33.33	4
2. Karşılaşılan değer sorunun açıklığa kavuşturma	75	9	16.66	2	8.33	1
3. Sorun hakkında bilgi ve kanıtlar toplama	83.33	10	8.33	1	8.33	1
4. Bilgi ve kanıtların uygunluğunu ve doğruluğunu değerlendirme	66.66	8	25	3	8.33	1
5. Olası çözüm yollarını belirleme	50	6	41.66	5	8.33	1
6. Çözüm yollarının olası doğurgularını belirleme	33.33	4	50	6	16.66	2
7. Seçeneklerden arasından birini seçme	66.66	8	16.66	2	16.66	2
8. Seçilen öneri doğrultusunda davranımda bulunma	66.66	8	8.33	1	25	3

Tablo 9'dan elde edilen veriler ışığında; değer analizinde çözüm yollarının olası doğurgularının değerlendirilmesi olan altıncı basamak, öğrencilerin en çok zorlandıkları basamaktır. Buna karşın sorun hakkında bilgi ve kanıtların toplanması olan üçüncü basamak öğrencilerin en yüksek oranda tam cevap verdikleri basamaktır. Diğer taraftan öğrencilerin en çok zorlandıkları basamak değer sorununun belirlenmesi basamağı olan birinci basamak ve seçilen öneriye uygun davranışların ifade edilmesi olan en son basamak olarak dikkat çekmektedir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda öğrenci cevapları incelendiğinde bir örnek olaydaki değer sorunun belirlenmesi ve olaydaki soruna bulunan çözüm yollarının olası sonuçlarının belirlenmesinde öğrencilerin çok zorlandıkları görülmüştür. Çalışmanın yapıldığı öğrenci grubu daha önce değer analizi yaklaşımıyla değer eğitimi almamıştır. Bu nedenle öğrenciler, yeni bir olay ile karşılaştıklarında mantıksal çözümler yapmakta zorlanmışlardır. Ancak sonuç olarak öğrenciler örnek olaydaki karakterlerin dürüst davranması gerektiğini ifade etmişlerdir. Kendilerini onların yerine koyduklarında böyle bir olayla karşılaştıklarında problemin çözümünde dürüst davranacaklarını ifade etmişlerdir. Buradan hareketle öğrencilerin örnek bir olayla karşılaştıklarında rasyonel ahlaki kararlar alabildikleri söylenebilir.

Öğrencilerin aktif olmadığı bir değer eğitiminde, öğrenciler hayatlarındaki yeni bir soruna değerlerimiz doğrultusunda çözüm getirmekte zorlandıkları görülmüştür. Bilişsel basamakta olduğu gibi duyuşsal basamakta da öğrencilere, öğrencilerin aktif olmadığı yöntemle değerlerin benimsetilmesi mantıksal çözümlerle yetisinin gelişmesine engel olmuştur. Bu nedenle değer analizi yaklaşımının mantıksal

çözümleme yetisini de geliştirmesi yönüyle, değer eğitiminde kullanılabilir en etkili yaklaşımlardan biri olduğu söylenebilir.

Gültekin'in (2007) yaptığı çalışmada da değer analizi yaklaşımının değer kazandırmada etkili olduğu görülmektedir. Tahiroğlu, Karasu ve Aktepe (2008) yaptıkları çalışmada Sosyal Bilgiler dersinde değer analizinin ve değer açıklamanın vatan-millet sevgisi kazandırılmasında etkisi isimli araştırmalarında; deneysel desen yöntemi kullanmışlardır. Sonuç olarak değer analizi ve değer açıklama yaklaşımlarının, öğrencilere vatan-millet sevgisinin kazandırılmasında olumlu yönde etkisinin olduğu belirlenmiştir. Yine Kurtulmuş'un (2009) yılında yaptığı çalışmada değer analizi yaklaşımının geleneksel yaklaşımlardan daha etkili olduğunu tespit etmiştir. Akbaş (2015) yaptığı çalışmada değer analizi yaklaşımı ile öğrenciler yaptıkları tartışmalar, fikir alışverişleri sonucunda sosyal deneyim kazanma imkânı bulduklarını belirtmiştir.

Öneriler

- Araştırmacıların değer analizi uygulamalarında daha etkili sonuçlar elde edebilmeleri için, uzman rehberliğinde çalışmalarını yürütmeleri önerilir.
- Öğrenciler bir olay üzerinde mantıksal çıkarımda bulunmakta zorlanmaktadırlar. Bu nedenle değer eğitiminde değer analizi yaklaşımının daha sık kullanılması önerilir.
- Değer analizi yaklaşımından daha etkili sonuçlar elde edilebilmesi için araştırma öncesinde, farklı bir olay üzerinden öğrencilere ön çalışma yaptırılması önemli görülmektedir.
- Değer analizi yaklaşımında daha etkin bir sonuç için öğrencilere daha geniş zaman verilmeli, böylece öğrencilere fikirlerini ifade etme imkânı sunulmalıdır.

Summary

Purpose and Significance: The curricula that are renewed in parallel with the latest developments in the world, charge the teachers with the task of teaching values at school. Among the approaches used in values education, value analysis approach emphasizes the development of the decision-making ability of students in the face of a new situation. In this research, it is aimed to examine student answers towards honesty value through value analysis approach.

Methods: The research is a qualitative study and case study method is used. The research has been carried out with a holistic single case design. The study group of the research consists of twelve (12) students who are studying in the seventh (7.) grade in a secondary school affiliated to the Acıgöl District of Nevşehir. Five (5) of those involved students are girls, and seven (7) of them are boys. As data collection tool, work sheets based on value analysis approach prepared by the researchers were used. The work sheet consists of a case study and eight (8) questions. The case study is a short story consisting of 107 words about the value of honesty. The subject of the story is about minibuss fee. The story characters are Ali, his friend Metin and the minibuss driver. The questions about the story consist of the following 8 steps such as;

1. Determination of the value problem,
2. Clarity of the problem of value,
3. Gathering information and evidence about the problem,
4. Evaluation of the appropriateness and correctness of information and evidence,
5. Expression of possible solutions,
6. Assessment of the possible consequences of solutions,
7. Selecting of one the among options,
8. Expressing behaviors appropriate to the selected proposal.

The answers given are grouped according to their similarities and presented to the reader in tabular form and they were assessed by taking into account the criteria of full understanding, limited understanding, and misunderstanding. Other researchers working in the same field were consulted as referees for the evaluation results. Arrangements have been made in line with their views. Percentage of agreement was calculated by proportioning the answers that the referees agreed on, to all answers. Percent compliance was calculated by the formula; $P = [(Na) / (Na + Nd)] \times 100$. P represents the percentage of consensus / consensus association, Na represents the number of consensus / consensus, and Nd represents the amount of controversy / disagreement. Thus, it is aimed to ensure the reliability of the research. In order to increase the internal reliability and validity of the findings of the study, the students' opinions were given by making direct citations.

Results: According to the work sheet analysis results, in the first step; 58.33% of the students gave sufficient answers, 8.33% gave limited answers and 33.33% answered

insufficient. In the second step; 75% sufficient answers, 16.66 % limited answers and 8.33% in sufficient answers were given. In the third step; 83% sufficient answers, 8.33% limited answers, 8.33% insufficient answers were given. In the fourth step; 66.66% sufficient answers, 25% limited answers, 8.33% insufficient answers were given. In the fifth step; 50% sufficient answers, 41.66% limited answers, 8.33% insufficient answers were given. In the sixth step; 33.33% sufficient answers, 50% limited answers, 16.66% insufficient answers were given. In the seventh step; 66.66% sufficient answers, 16.66% limited answers, 16.66% insufficient answers were given. In the eighth step; 66.66% sufficient answers, 8.33% limited answers, 25% insufficient answers were given. Percent compliance of the referees were calculated as $P=90$.

Discussion and Conclusions: According to the data obtained from the study, it can be said that the sixth step, which is the assessment of possible outcomes of solutions in value analysis is the most difficult one for the students. However, the students gave the highest rate of full answers in the third step which requires gathering information and evidence about the problem. On the other hand, it is remarkable that the most difficult step is the first step which requires determining the value problem, and the last step which they have to express behaviors appropriate to the selected proposal.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2004, Kasım). *Türk milli eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, İstanbul, Türkiye.
- Akbaş, O. (2006, Nisan). *Yeni ilköğretim programlarının değer eğitimi boyutunun incelenmesi*. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, Ankara, Türkiye.
- Akbaş, O. (2008). Değerler eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2015). Sosyal bilgilerde değerler ve öğretimi. İçinde B. Tay & A. Öcal (Ed.), *Özel öğretim yöntemleriyle sosyal bilgiler öğretimi* (ss. 343-370). Ankara: Pegem Yayıncılık (4. Baskı).
- Aktepe, V. & Yel, S. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin değer yargılarının betimlenmesi: Kırşehir ili örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 607-622.
- Aktepe, V. (2010). *İlköğretim 4. Sınıf sosyal bilgiler dersinde yardımseverlik değerinin etkinlik temelli öğretimi ve öğrencilerin tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Altıkulaç, A. & Uslu, S. (2014). Sosyal bilgiler dersinde değerlerin ahlaki ikilem yaklaşımıyla öğretilmesi. *Kurumsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(3), 383-407.
- Balcı, N. (2008). *İlköğretim 6. Sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin etkililiği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Cihan, N. (2014). Okullarda değerler eğitimi ve Türkiye'deki uygulamaya bir bakış. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2), 429-436.
- Çengelci, T., Hancı, B. & Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 33-56.
- Çelik, Z. (2014). *İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Erzurum ili örneği)* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum, Türkiye.
- Demircioğlu, İ. H. & Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin oluşturulması sürecinde tarih eğitimi: Amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(15), 69-88.
- Dilmaç, B., Bozgeyikli, H. & Çıkılı, Y. (2008). Öğretmen adaylarının değer algılarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 69-91.
- Gültekin, F. (2007). *Tarih I dersinde işe koşulabilecek değer öğretiminin yeni yaklaşımlarının öğrencilerin "Hoşgörü" değeri anlayışlarının gelişimine etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

- Keskin, Y. (2008). *Türkiye’de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin karşılaştırılması* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Keskin, Y. & Öğretici, B. (2013). Sosyal bilgiler dersinde "duyarlılık" değerinin etkinlikler yoluyla kazandırılması: Nitel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(23), 143-181.
- Kurtdede Fidan, N. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi: Nitel bir araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(3), 361-388.
- Kurtulmuş, M. (2009). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde değerlerin kazandırılmasında kullanılan değer analizi yaklaşımının etkililiğinin belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay, Türkiye.
- MEB, (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi 6.-7. sınıf öğretim programı ve kılavuzu*. Ankara: MEB Yayınları (Taslak Baskı).
- Sarı, E. (2005). Öğretmen adaylarının değer tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3(10), 73-88.
- Sarıcan, E. (2006). 1998 ile 2004 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programlarının vatandaşlık değerleri açısından karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Tahiroğlu, M. & Aktepe, V. (2015). Değerler eğitimi yaklaşımlarına göre geliştirilen etkinliklerin demokratik algı üzerine etkisi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(30), 309-345.
- Tahiroğlu M., Karasu M. & Aktepe V. (2008, Mayıs). *İlköğretim 4-5. Sınıflarda, sosyal bilgiler dersinde değer analizinin ve değer açıklamanın, vatan-millet sevgisinin kazandırılmasında etkisi*. VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Çanakkale, Türkiye.
- Tokdemir, M. A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, Türkiye.
- TDK (2014). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- Ulusoy, K. & Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*. Ankara: Pegem Yayınları (4.Baskı).
- Uygun, N. & Dönmez, Ö. (2009, Mayıs). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde ahlaki muhakeme yaklaşımı ile değer eğitimi*. VIII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Eskişehir, Türkiye.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitimine genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tubar/article/view/5000072921/5000067145>

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık (İlk Baskı).
- Yiğittir, S. & Kaymakçı, S. (2012). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı uygulama kılavuzunda yer alan etkinliklerin değer eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 49-73.
- Yüksel, S. (2005). Kohlberg ve ahlak eğitiminde örtük program: Yeni ilköğretim programlarında yer alan ahlaki değerleri kazandırma için bir açılım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5(2), 329-338.

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0). For further information, you can refer to <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>